

Duurzaam Utrecht 2030

Leef duurzaam, ook met een smalle beurs

Rapportage over de pilot in april-juni 2022

Ineke Malsch, Iris Brugman, Youssra Aissati, Rowena Beijer,
Lana Koster

Utrecht, 13 juli 2022 - Definitief

[CC BY 4.0](#) - Creative Commons Attribution 4.0 International

Digital Object Identifier (DOI): 10.5281/zenodo.6826852

Uitgever: EthicSchool -
Malsch TechnoValuation
Postbus 455
3500 AL Utrecht
[https://ethicschool.nl/
ineke@ethicschool.nl](https://ethicschool.nl/ineke@ethicschool.nl)

Inhoud

Duurzaam Utrecht 2030	2
Abstract	5
Samenvatting.....	6
Inleiding	7
Methode	7
Doelgroepen.....	8
Eigen bijdragen aan Duurzame Ontwikkelingsdoelen in de buurt.....	9
Geen armoede.....	9
Geen honger	10
Gezondheid en welzijn	10
Onderwijs en werk.....	10
Water.....	11
Energie.....	11
Ongelijkheid verminderen	11
Duurzame stad	11
Consumptie en productie.....	11
Klimaatactie.....	12
Partnerschap voor de doelen	12
Bekendheid met relevant aanbod van de gemeente Utrecht en sociale partners	13
Geen armoede.....	13
Geen honger	13
Gezondheid	13
Energie en water	14
Duurzame stad	14
Consumptie en productie.....	14
Klimaatactie.....	14
Suggesties voor nieuwe betaalbare duurzame producten, diensten en gemeentelijke regelingen	15
Geen armoede.....	15
Geen honger	15
Gezondheid en welzijn	15
Onderwijs	15
Energie en water	16
Werk	16
Industrie, innovatie, infrastructuur	16
Ongelijkheid verminderen.....	17

Duurzame stad	17
Consumptie en productie.....	17
Klimaatactie, Vrede, justitie en sterke publieke diensten.....	18
Partnerschap voor de doelen	18
Conclusies en vervolgininitiatieven	19
Tip 1: Ondersteun duurzaamheidsambassadeurs in de buurten	19
Tip 2: Verbind koppels rond groentetuintjes	20
Tip 3: Subsidieer biologische boodschappen	20
Tip 4: Maak openbaar vervoer toegankelijker	20
Tip 5: Breng energieadvies in huis.....	20
Tip 6: Investeer in zelfbewustzijn	21
Bijlage 1: Medewerkers aan het onderzoek.....	22
Bijlage 2: Draagvlak en samenwerking.....	23
Bijlage 3: Overzicht van duurzame oplossingen.....	24

Abstract

De gemeente Utrecht heeft de ambitie om in 2030 klimaatneutraal en duurzaam te zijn. Om die uitdaging aan te gaan is de medewerking van alle burgers naar draagkracht nodig. Met verschillende regelingen stimuleert de gemeente mensen hun huis of auto te verduurzamen. Een op zeven Utrechtse huishoudens verdient tot 125% van het sociaal minimum. Deze mensen leven vaak al duurzaam, zonder auto of vliegvakanties, maar ze kunnen niet altijd aanspraak maken op gemeentelijke steun. In het project [Duurzaam Utrecht 2030 – Leef duurzaam, ook met een smalle beurs](#) vragen we mensen met een smalle beurs hoe ze zelf duurzaam willen leven, en ontwikkelen bijpassende innovatieve combinaties van duurzame en betaalbare producten, diensten en gemeentelijke regelingen. Dit rapport presenteert de uitkomsten van gesprekken met ruim veertig bezoekers van zes buurthuizen en twee buurttuinen in Utrecht, van april - juni 2022. Uit onze gesprekken borrelen zes tips op die we in het najaar nader willen onderzoeken op wenselijkheid en haalbaarheid. Van 3 september - 11 november gaan we daarmee aan de slag in samenwerking met de gemeente, onderwijsinstellingen en sociale partners. De tips zijn: 1. Ondersteun duurzaamheidsambassadeurs in buurten. 2. Verbind koppels rond groentetuintjes. 3. Subsidieer biologische boodschappen. 4. Maak openbaar vervoer toegankelijker. 5. Breng energieadvies in huis. 6. Investeer in zelfbewustzijn.

Samenvatting

In het project **Duurzaam Utrecht 2030** - [Leef duurzaam, ook met een smalle beurs](#) verbinden we de sociale en milieukant van duurzame ontwikkeling, en nemen de vragen en ideeën van Utrechters met weinig geld tot uitgangspunt van de ontwikkeling van combinaties van duurzame en betaalbare producten, diensten en gemeentelijke regelingen. In april-juni 2022 voerden we in samenwerking met de [Hogeschool Utrecht \(opleiding Social Work\)](#) en verschillende buurthuizen een pilot uit om de methode te testen. In de pilot zijn gesprekken gevoerd met ruim veertig bezoekers van zes buurthuizen en twee locaties van Utrecht Natuurlijk. Onze gesprekspartners leefden al duurzaam, of hielpen buurtgenoten op verschillende manieren. Hiermee droegen ze bij aan twaalf van de zeventien [duurzame ontwikkelingsdoelen](#). Uit de gesprekken bleek dat de bestaande gemeentelijke regelingen om armoede te bestrijden of duurzaamheid te bevorderen lang niet bij iedereen bekend zijn. Veel mensen uit de doelgroep zijn niet in staat om zelf uit te zoeken waar ze aanspraak op kunnen maken. Er is een duidelijke behoefte aan laagdrempelige en gezellige voorlichting en folders. De HU-studenten hebben daarom in co-creatie met de doelgroep een voorlichting, folder en pub quiz ontwikkeld en uitgevoerd met een aantal bezoekers van buurthuis Hart van Noord, onder het genot van een kopje fair trade koffie of thee.

Onze gesprekspartners deden bovendien een aantal suggesties wat de gemeente of sociale partners meer zou moeten doen aan duurzame ontwikkeling. Hieruit hebben we zes tips geselecteerd, die we met meer partners in september-november 2022 verder willen testen en uitwerken. Tip 1. Ondersteun duurzaamheidsambassadeurs in buurten. Er was een duidelijke behoefte aan gezamenlijk leren hoe je duurzamer kunt leven in de eigen buurt. De gemeente kan investeren in een netwerk van duurzaamheidsambassadeurs, die opgeleid worden om buurtbewoners voor te doen hoe je duurzaam kunt leven. Tip 2. Verbind koppels rond groentetuintjes. De vraag naar meer groentetuintjes kwam regelmatig terug in de gesprekken. Woningcorporaties zouden kunnen bemiddelen om vrijwilligers met groene vingers en huurders met een verwaarloosde of betegelde tuin die daarvoor open staan aan elkaar te koppelen. De vrijwilliger zou groenten kunnen verbouwen in de tuin van de huurder en ze zouden de opbrengst samen kunnen delen. Tip 3. Subsidieer biologische boodschappen. Ook mensen met een smalle beurs willen wel duurzame producten kopen, maar die zijn vaak duurder dan niet-duurzame producten. De gemeente en/of sociale partners kunnen mensen tot 125% van het minimum een maandelijkse tegoedbon voor duurzame producten geven. Tip 4. Maak openbaar vervoer toegankelijker. U-pas houders kunnen tot 70 euro per jaar op hun OV-chipkaart zetten. Een suggestie was om dit tegoed om te zetten in een kortingskaart voor het OV. Daarnaast zou de NS gratis dagtochten of vrij reizen met stoptreinen voor een laag bedrag aan kunnen bieden aan mensen met een smalle beurs¹. Tip 5. Breng energieadvies in huis. Veel mensen hebben behoefte aan huisbezoek van een adviseur die ze helpt om hun huis op maat te verduurzamen en voorrekent hoeveel je daarmee kunt besparen. Tip 6. Investeer in zelfbewustzijn. Mensen met een smalle beurs hebben vaak weinig zelfvertrouwen en sommigen schamen zich voor hun armoede. Welke nieuwe initiatieven kunnen op een duurzame manier het zelfbewustzijn van de doelgroep helpen vergroten?

¹ Aan deze suggestie komt de provincie Utrecht deels tegemoet. Ouderen met alleen AOW kunnen vanaf 1 september 2022 een jaar lang tijdens daluren [gratis met bus, tram en buurtbus](#) van U-OV en Syntus Utrecht.

Inleiding

De gemeente Utrecht wil in 2030 klimaatneutraal en duurzaam zijn. Utrechtse politici en ambtenaren hebben hiervoor de grootste verantwoordelijkheid, en kunnen aanspraak maken op steun van provincie, rijk en Europese Unie. Zo is Utrecht een van de honderd geselecteerde steden voor steun uit de [Missie 100 klimaat-neutrale steden in 2030](#). Maar deze overheden kunnen het niet alleen. De steun van sociale partners, onderwijsinstellingen en alle burgers is hard nodig om de ambitieuze doelen te kunnen bereiken. Er zijn steeds meer initiatieven om huizen te verduurzamen, en het aanbod van biologische en fair trade producten neemt toe. Veel aanbod is echter relatief duur en gericht op mensen met een goed inkomen, terwijl mensen met een smalle beurs vaak minder bijdragen aan klimaatverandering omdat ze niet op vliegvakantie gaan en geen auto hebben. Deze constatering van deelnemers aan de workshop *Duurzaam Utrecht 2030* op 9 oktober 2021 vormt het startpunt van een vervolproject *Duurzaam Utrecht 2030- Leef duurzaam, ook met een smalle beurs*. Onze missie is Utrechters met weinig geld naar hun eigen inzichten mee laten doen aan Duurzaam Utrecht voor 2030, in overleg en samenwerking met de gemeente Utrecht en andere overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, bedrijven en medeburgers. De 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties staan hierin centraal, van armoedebestrijding tot tegengaan van klimaatverandering. (Zie ook [Home - Utrecht4GlobalGoals](#)). Onze visie is: We bereiken Duurzaam Utrecht in 2030 alleen als alle burgers en organisaties op hun eigen manier meedoen en als we rekening houden met ieders wensen en mogelijkheden. In het project nemen we de wensen van mensen met weinig geld, hoe ze zelf duurzaam willen leven, als uitgangspunt, en ontwikkelen samen met onderwijsinstellingen, de gemeente en sociale partners combinaties van duurzame en betaalbare producten, diensten en gemeentelijke regelingen. We leggen ook contacten met bedrijven en organisaties die de ideeën vervolgens in praktijk kunnen brengen.

Dit rapport presenteert de resultaten van een pilot van dit project van april t/m juni 2022, waarin [EthicSchool](#) samenwerkte met studenten [Social Work](#) van de Hogeschool Utrecht, en waarvoor verschillende buurthuizen en locaties van Utrecht Natuurlijk gastvrijheid verleenden. De locaties waren [Hart van Noord](#), Kanaleneiland (2x), Buurtwerkkamer [Hart voor Leidsche Rijn](#), [De Nieuwe Jutter](#), Rivierenwijk, [Sterrenzicht](#), Sterrenwijk, [De Voorkamer](#), Lombok, [Het Knooppunt](#) Lunetten (2x) Steede [Hoge Woerd](#), Leidsche Rijn, en Stadsboerderij [Griftsteede](#), Griftpark. De bevindingen in deze rapportage dienen als startpunt van het hoofdproject tussen 29 augustus en 11 november 2022.

Methode

In dit project nemen we de zeventien Duurzame Ontwikkelingsdoelen inclusief sociale en milieudoelen als definitie van duurzaamheid, dus zowel armoedebestrijding als tegengaan van klimaatverandering. In de pilot vroegen wij, Hogeschoolstudenten Social Work en Ineke Malsch bezoekers van buurthuizen en inlopen in verschillende stadswijken hoe ze zelf duurzaam willen leven en wat ze nodig hebben om dat beter te kunnen. We gebruikten zowel brainstorm als interviews, benadrukten dat deelname vrijwillig was, en legden uit hoe we de anonieme resultaten van de gesprekken verder wilden gebruiken. Hiermee bereikten we ruim veertig mensen, met diverse achtergronden en inkomensniveaus. De studenten ontwikkelden in co-creatie met de doelgroep een duurzaam en betaalbare dienst en voerden die uit voor zes bezoekers van het buurthuis Hart van Noord. Universiteitsstudenten Social Design ([minor Sociaal Ondernemerschap](#)) gingen parallel in gesprek met

tien jonge uitwonende bachelor studenten in studentenhuizen, en bedachten daar zelf een duurzame en betaalbare dienst bij. Hun bevindingen vormen geen onderdeel van dit rapport.

Na de gesprekken analyseerden we de verslagen van elf bezoeken aan acht verschillende locaties. Ten eerste verzamelden we de genoemde suggesties per Duurzame Ontwikkelingsdoel. Vervolgens analyseerden we welke suggesties mensen met weinig geld zelf al uitvoerden, en welke ze met steun van buurtbewoners kunnen leren. Deze suggesties geven we met de publicatie van dit rapport terug aan de bezochte locaties, ter overweging. In sommige gevallen bieden de gemeente of sociale partners al steun aan waarmee Utrechters met weinig geld duurzamer kunnen leven, maar was het aanbod niet voldoende bekend bij de doelgroep. Per suggestie brachten we het relevante aanbod in kaart. De gemeente of sociale partners kunnen hierop verder borduren. Tenslotte analyseerden we welke suggesties vragen om de ontwikkeling van nieuwe combinaties van duurzame en betaalbare producten, diensten en gemeentelijke regelingen. Hier zoeken we in het najaar relevante partners bij.

Doelgroepen

De voornaamste doelgroep zijn Utrechtse volwassenen met een laag inkomen. Volgens de [Utrecht Monitor](#) had ongeveer een op zeven huishoudens (14.8%) in 2020 een inkomen tot 125% van het wettelijk sociaal minimum, en kwam een op twintig inwoners in 2021 (zeer) slecht rond.

In de pilot zijn gesprekken gevoerd met ruim veertig bezoekers van buurthuizen en locaties van Utrecht Natuurlijk. Na evaluatie van de resultaten in juli specificeren we de doelgroepen verder, en werken we de methoden om met de doelgroep in gesprek te gaan verder uit. Naast bezoeken aan buurthuizen zouden straatinterviews of kraampjes tijdens braderieën, buurtfeesten of andere evenementen uitgetoet kunnen worden. Via de sociale dienst, vakbond of andere organisaties zouden ook mensen benaderd kunnen worden.

Eigen bijdragen aan Duurzame Ontwikkelingsdoelen in de buurt

Figuur 1 geeft een overzicht van alle zeventien Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

Figuur 1: de zeventien Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

In de gesprekken kwamen veertien van de zeventien Duurzame Ontwikkelingsdoelen minstens een maal aan bod. Alleen gendergelijkheid en de bescherming van leven in het water en op het land werden niet expliciet genoemd. De meeste suggesties gingen over eten, drinken, groentetuintjes en groen in de wijk, hergebruik van kleding en spullen, energiebesparing, afval verminderen en opruimen, en onderwijs en voorlichting. Sommige dingen konden mensen zelf doen, met andere konden buurtbewoners elkaar helpen. Het bestaande aanbod van de gemeente of sociale partners was niet bij iedereen bekend, meer voorlichting kan helpen om mensen meer bewust te maken van de mogelijkheden om geld te besparen en duurzamer te leven. De gesprekspartners bedachten een breed scala van innovatieve duurzame en betaalbare producten, diensten en overheidsregelingen.

Geen armoede

Verschillende gesprekspartners leefden zuinig en deelden tips om kleding en spullen langer te gebruiken of tweedehands kleding te kopen of ruilen. Sommigen maakten zelf kleding of spullen. In verschillende buurten waren al initiatieven, zoals kleding en speelgoedruilbeurzen, weggeefwinkels of -kasten, die mensen vaker zelf kunnen organiseren. Deze initiatieven worden steeds populairder bij

mensen met genoeg geld. Dit kan helpen om het stigma op hergebruik te verminderen. Buurtbewoners kunnen ook informeel klusjes doen en burens met minder geld steunen.

Geen honger

Onze gesprekspartners deelden tips om minder voedsel weg te gooien, eten te delen en energie te besparen bij het koken. Sommige suggesties waren meer gericht op duurzaamheid, zoals minder vlees of meer lokale producten eten, of om de Too Good To Go-app te gebruiken. Een enkeling vroeg bij restaurants om een Doggy Bag voor de restjes, maar dat durfde niet iedereen. Burens kunnen boodschappen of restjes ruilen, samen koken of gezamenlijke eettafels organiseren in buurthuizen.

Gezondheid en welzijn

Verschillende bezoekers fietsten en wandelden regelmatig naar afspraken in de stad, of ter ontspanning. Planten in huis zetten helpt om de lucht in huis gezonder te maken. Ouders kunnen gezonde snacks of tomatenplantjes in plaats van snoep geven tijdens de avondvierdaagse, en hun kinderen meer buiten laten spelen. Buurthuizen boden al sportlessen en activiteiten aan om samen te bewegen.

Onderwijs en werk

Mensen kunnen elkaar informeel veel leren over duurzaamheid, en een aantal gesprekspartners deden dat al. Ze maakten anderen zich bijvoorbeeld bewust dat duurzaamheid belangrijk is (licht uit, ruim afval op, wees zuinig, etc.). Vooral oudere gesprekspartners benadrukten dat ouders hun kinderen duurzaam op zouden moeten voeden.

Ook volwassenen kunnen onderwijs volgen, in de vorm van volwassenenonderwijs of levenslang leren. Hierbij is het belangrijk om zelf te kiezen wat je leuk vindt om te leren en welk werk bij je past. Vervolgens kunnen ze zich naar dat werk om laten scholen en solliciteren of voor zichzelf beginnen.

Buurthuizen hadden al een uitgebreid aanbod van educatieve cursussen en activiteiten, zoals taallessen, naailes, gezond betaalbaar koken, huishouden, klussen, creativiteit, etc.). Verschillende organisaties organiseren ook regelmatig educatieve uitstapjes vanuit buurthuizen, zoals een bezoek aan het Centraal Museum voor bezoekers van de Musketon op 17 juni. Utrecht en Lunetten in Dialoog organiseren regelmatig bijeenkomsten over duurzaamheid in buurthuizen. Bezoekers van de bibliotheek kunnen daar gratis computer en internet gebruiken. Wijkkrantjes helpen om laagdrempelige aankondigingen van bijeenkomsten te verspreiden (b.v. [Hallo Lunetten](#)).

Buurtbewoners kunnen elkaar meer stimuleren om duurzaam te leven door duurzame uitdagingen zoals 1 minuut douchen, of een duurzame burendag (wedstrijd tuintegels lichten, b.v.) te organiseren. Informele gemeenschapsleiders of MBO-docenten kunnen betrokken worden en mensen praktische duurzaamheid leren door het voor te doen.

Water

Veel bezoekers van de buurthuizen bespaarden al water door korter te douchen en een waterbesparende douchekop te gebruiken. Sommigen ving het douchewater op, bijvoorbeeld om plantjes water te geven. Veel Wc's hebben een kleine knop waarmee je minder water gebruikt. Een regenton is ook een goede manier om water op te vangen. Door ecologisch wasmiddel te gebruiken is het rioolwater makkelijker te zuiveren. Een van onze gesprekspartners wilde burens leren hoe je [wasmiddel maakt van klimop](#).

Energie

Onze gesprekspartners richtten zich vooral op energiebesparing. Zo deden ze minder lampen aan, lieten de gordijnen open om de lichten uit te kunnen laten en gebruikten spaarlampen. Een enkeling gebruikte lamellen die overdag zonne-energie opsloegen en 's avonds licht uitstralen. Ze deelden ook tips om minder TV, telefoon of tablet te gebruiken, of oplaadbare batterijen te gebruiken. In de winter trokken ze een trui aan of een deken over zich heen om te besparen op verwarming. Iemand suggereerde korter te koken en broeiwarmte te gebruiken om het eten gaar te laten worden. Sommigen kookten al elektrisch. Handige buurtgenoten kunnen burens helpen om hun huizen te verduurzamen.

Ongelijkheid verminderen

Verschillende gesprekspartners riepen hun buurtgenoten op om kinderarbeid te vermijden en fair trade-producten te kopen. Dat is niet altijd mogelijk voor mensen met een smalle beurs. Sommigen riepen hun buurtgenoten op om asielzoekers en minderheden te helpen om te integreren, bijvoorbeeld door taallessen.

Duurzame stad

Mensen zelf kunnen bijdragen aan duurzaamheid door te fietsen of het OV te gebruiken, al kan niet iedereen zich dat veroorloven. Mensen met een hoger inkomen kunnen kiezen voor een elektrische auto of deelauto. Buurtbewoners kunnen samenwerken in de verzorging van daktuinen, of in eigen beheer openbaar groen verzorgen. Mensen kunnen ook alleen of in groepjes straatvuil prikken. Via [NL Doet](#) of de [Stichting Present](#) helpen vrijwilligers soms om de tuin van buurtgenoten op te knappen. Mensen zouden ook meer samen in elkaars tuin kunnen werken, of gezamenlijke moestuintjes onderhouden. In buurthuizen kunnen mensen ook regelmatige rondvragen of bijeenkomsten organiseren over tips voor duurzaam leven.

Consumptie en productie

Verschillende mensen letten al op duurzaamheid bij de boodschappen en in de producten die ze gebruikten. De tips die ze deelden waren lang niet altijd duurder dan niet-duurzame producten. Mensen gebruikten bijvoorbeeld minder plastic verpakkingen of hergebruikten plastic verpakkingen, en namen eigen verpakkingen mee naar de winkel, of kochten grotere porties, op de markt, bij kaasboer, groenteman, etc. Sommigen gebruikten een broodtrommel in plaats van plastic zakjes, of kochten zeep in plaats van shampoo, zonder een plastic flesje. Handige mensen maakten zelf duurzame producten zoals wasmiddel, of onderhielden een groentetuin. Ouderen kunnen jongeren leren goed eten te koken, ook zonder vlees, bijvoorbeeld in buurthuizen. Bovendien scheidden veel mensen hun afval, en composteerden Groente Fruit en Tuinafval. Een enkeling maakte wijn of azijn van fruitresten. Verschillende mensen gebruikten producten langer, en riepen op te bedenken welke waarde je aan spullen hecht en goede kwaliteit spullen te kiezen die lang meegaan die bij je manier van leven passen.

Klimaatactie

Mensen met weinig geld hebben geen auto en gaan niet op vliegvakantie. Daardoor stoten ze gemiddeld minder CO2 uit dan mensen met een hoger inkomen.

Partnerschap voor de doelen

Gesprekspartners riepen jongeren op om te leren van ervaren mensen hoe je goed samen kunt werken en elkaar (on)gevraagd helpen. Ouderen zouden met jongeren in gesprek moeten gaan en de tijd nemen om elkaar te leren kennen. Meerdere mensen waren zelf al actief in vrijwilligerswerk in de buurt. Verschillende organisaties en religieuze gemeenschappen zijn al actief onder mensen met weinig geld, zoals de [Essalaam moskee in Hoograven](#), het Huis van Licht (Beet Alnoer) in Kanaleneiland, en Youth for Christ. De bezoekers van andere moskeeën (Ulu, Omar al Faroek) zijn meer divers. De huurdersverenigingen van Portaal, Bo-ex en Mitros zijn ook goede partners om huurders met weinig geld te ondersteunen om energiezuiniger te leven.

Bekendheid met relevant aanbod van de gemeente Utrecht en sociale partners

Geen armoede

Armoedebestrijding staat al vrij hoog op de agenda in Utrecht, maar de relatie met de duurzame ontwikkelingsdoelen wordt meestal niet duidelijk gelegd. De gemeente biedt al verschillende regelingen aan voor huishoudens tot 125% van het sociale minimum. Een aantal regelingen zijn expliciet gericht op duurzaamheid, zoals de gratis energiebox, maar andere regelingen bieden algemene inkomensondersteuning, zoals de [U-Pas](#) of [bijzondere bijstand](#). Helaas weet niet iedereen ervan, en is niet iedereen in staat om ze aan te vragen.

De Armoedecoalitie Utrecht is een netwerk van organisaties die armoede bestrijden, steun bieden, en lobbyen bij de gemeente, maar is nog niet algemeen bekend bij de doelgroep. In verschillende buurten zijn er al weggeef- en tweedehandswinkels, die ook populair zijn bij mensen met genoeg geld. Dit kan helpen om het stigma op hergebruik te verminderen. [U-Centraal](#) helpt mensen met cursussen en ondersteuning op allerlei gebied, waaronder geld en inkomen en regelingen.

Geen honger

In Utrecht zijn er verschillende initiatieven van maatschappelijke organisaties en burgers die gratis of goedkope maaltijden of boodschappen beschikbaar stellen. Sommige organisaties richten zich specifiek op een bepaalde doelgroep. Zo steunen [voedselbanken](#) sommige huishoudens met een laag inkomen tijdelijk met een wekelijkse tas boodschappen. De voedselbanken krijgen geen overheidssubsidies, maar zijn afhankelijk van donaties en reststromen van winkels. Momenteel neemt het aantal aanvragers van steun toe, terwijl het aanbod van boodschappen daalt (zie bijvoorbeeld [DUIC](#), 24-06-2022, p11). Winkels bieden producten die bijna over de datum zijn met korting aan, bijvoorbeeld via de [Too Good To Go](#) app. Hierdoor kunnen ook mensen met genoeg geld deze producten kopen, terwijl een deel ervan vroeger naar de voedselbank ging.

Andere organisaties willen eenzaamheid bestrijden, door toegankelijke eettafels in buurthuizen of andere locaties, waar zowel mensen met veel als weinig geld welkom zijn. Het Straatdiner van [SamSam kookt](#) is een recent voorbeeld. Daarnaast gaan initiatieven van vooral jongeren voedselverspilling tegen, door resten van winkels op te halen of eten dat nog eetbaar is uit afvalcontainers te halen en daar gratis maaltijden van te koken, bijvoorbeeld tijdens het [Food Autonomy Festival](#) in [De Voorkamer](#). Vrijwilligers in [buurttuinen](#) en huurders van [volkstuinten](#) kweken groenten, die ze zelf eten, weggeven of voor een relatief laag bedrag verkopen aan buurtbewoners.

Gezondheid

De gemeente stimuleert gezondheid van burgers door het programma [De gezonde stad](#). De [buurtteams](#) zijn de laagdrempelige toegangspoort naar zorg op maat voor burgers. Het is niet duidelijk of deze maatregelen voldoende bekend zijn onder bezoekers van buurthuizen.

Energie en water

De gemeente Utrecht biedt huurders een gratis [Energiebox](#), met enkele energiebesparende producten, subsidies en energieadvies (b.v. zonnepanelen, isolatie). Voor alle inwoners zijn er verschillende [subsidierelingen](#) om woningen te verduurzamen, en [groepen huiseigenaren](#) kunnen samen advies krijgen. Woningcorporatie [Portaal](#) biedt huurders een tegoedbond voor 25 euro voor energiebesparende producten. Energiemaatschappijen geven hun klanten de mogelijkheid te kiezen voor groene stroom. Via de [voedselbank](#) worden waterbesparende douchekoppen uitgedeeld aan bezoekers. Het is niet duidelijk of dit aanbod voldoende bekend is en of het toegankelijk genoeg is voor de doelgroep.

Duurzame stad

In verschillende wijken zijn al buurttuinen of stadsboerderijen, beheerd door [Utrecht Natuurlijk](#). Vrijwilligers kunnen hieraan meewerken, maar niet iedereen weet wat er precies mogelijk is. De gemeente heeft [sedumdaken op bushokjes](#) gelegd, en geeft [subsidie voor groene daken](#). Houders van de [U-Pas](#) kunnen 70 euro per jaar op hun ov-chipcard zetten. Er is een gesubsidieerde [Regiotaxi](#) voor mensen met een WMO-indicatie, en de provincie Utrecht laat ouderen met alleen AOW vanaf 1 september 2022 een jaar lang tijdens daluren [gratis reizen met bus, tram en buurtbus](#) van U-OV en Syntus Utrecht. Er komen bovendien al meer openbare toiletten, waardoor mensen met gezondheidsklachten mobieler worden. De gemeente heeft al verschillende regelingen om vrijwilligers te ondersteunen, zoals [het initiatievenfonds](#), maar niet iedereen weet ervan of is in staat een aanvraag te doen. Groepen burgers kunnen bovendien een [bewonersbod](#) doen om een gemeentelijke taak in zelfbeheer uit te voeren.

Consumptie en productie

In verschillende buurthuizen zijn regelmatig [Repair cafés](#) waar vrijwilligers kapotte apparaten repareren. Verschillende Utrechtse ondernemers proberen innovatieve duurzame producten op de markt te brengen. Zo maakt [Koprol in Utrecht](#) snoep van fruitresten. De [Wereldwinkel](#) verkoopt mooie duurzame en eerlijke producten, maar niet in elke wijk is een wereldwinkel. Sommige fabrikanten leveren repareerbare apparaten (b.v. FairPhone), maar vaak wel duur. Sommige winkels verkopen opgeknapte “tweede kans” producten, of licht in plaats van lampen.

Klimaatactie

Fietsen huren kan op steeds meer plaatsen in de stad, al is daarvoor vaak wel een app op een smartphone nodig. Voorbeelden zijn [Swapfiets](#), of [OV-fiets](#) (via de OV-chipcard).

Suggesties voor nieuwe betaalbare duurzame producten, diensten en gemeentelijke regelingen

Geen armoede

Een gesprekspartner wees ons op dit dilemma: subsidie of hoger inkomen voor minima gaat niet bij voorkeur naar duurzamere producten. Kostenbesparing werkt misschien beter. Er is al een trend in de maatschappij om het stigma van tweedehands en zuinigheid af te halen, en duurzaamheid te populariseren. Sociale partners en gemeente kunnen samenwerken aan bewustwording hierover.

Geen honger

Supermarkten kunnen meer gezonde onbewerkte producten verkopen, en in de reclame een product voor de halve prijs in plaats van 1+1 gratis aanbieden. De [Too Good To Go](#) app kan verbeterd worden door flexibelere afhaaltijden mogelijk te maken. Restaurants kunnen ongeveerd Doggy Bags aanbieden als er veel eten overblijft. Kennisinstellingen en innovatieve bedrijven kunnen slimme verpakkingen ontwikkelen, zodat consumenten voedsel pas weggooien als het echt niet eetbaar meer is. De gemeente of sociale partners kunnen huishoudens met weinig geld een maandelijkse bon geven voor biologische producten (b.v. 30 euro). Overheid en sociale partners kunnen mensen begeleiden om betaalbaar gezond te leven, zoals in het Tv-programma van [Antoinette Hertsenberg](#) of in een kookboek dat de Utrechtse [voedselbanken](#) recent verspreid hebben onder bezoekers.

Gezondheid en welzijn

Ziektekostenverzekeringen zouden de eigen bijdrage voor minima moeten verlagen, ook voor zelfzorgmedicijnen. De gemeente of corporaties zouden meer [speeltuinen](#) of huizen met tuinen in moeten richten waarin kinderen veilig buiten kunnen spelen.

Onderwijs

Onderwijsinstellingen dragen volgens onze gesprekspartners de belangrijkste verantwoordelijkheid voor duurzaamheids-onderwijs. (Basis, voortgezet en MBO/ HBO/ Universiteit, volksuniversiteit, etc.). Er zou ook meer ruimte moeten zijn voor praktische lessen op school (koken, huishouden, tuinieren), en de schooltuin moet terug op elke basisschool. Zowel [Utrecht Natuurlijk](#) als het project [Maand van de schooltuin](#) helpen scholen om hiermee aan de slag te gaan.

De gemeente of scholen kunnen duurzaamheids-ambassadeurs opleiden om mensen in de wijken warm te maken om zelf duurzamer te gaan leven. Het is belangrijk dat politici en ambtenaren zelf naar buurthuizen gaan en met mensen praten. Neem burgers op een waardige manier mee in duurzaamheid, leer van hun praktische ervaring. Laat ook kinderen meedenken over duurzaamheid. Bereik mensen zonder internet in het Nederlands of de moedertaal.

Als er meer voorlichting gegeven wordt, maak het dan shockerend en laat de echte kosten van niet-duurzame producten zien. Geef feiten: hoelang duurt het voor iets afgebroken is? Wat is je ecologische voetafdruk? Wat betekent het als je minder CO2 uitstoot? Geef meer specifieke voorlichting wat de meest duurzame keuze is in een bepaald geval.

Energie en water

Onze gesprekspartners deden verschillende suggesties waarmee woningcorporaties konden bijdragen aan energie en waterbesparing en het gebruik van duurzame energie. Op korte termijn kunnen woningbouwverenigingen huurders meer keus bieden om goedkope nachtstroom te gebruiken, als ze dat nog niet expliciet doen. In flats van Portaal kunnen de lampen in het trappenhuis overdag uit, en 's nachts met bewegingssensor bediend worden. Sommige flats hebben geen eigen watermeter. Woningcorporaties kunnen hun huurders stimuleren om water te besparen door elk huishouden een eigen watermeter te geven. Op korte termijn kan de gemeentesubsidie geven op oplaadbare fietslampjes en zonnepanelen boven lantaarnpalen plaatsen.

Op langere termijn kunnen woningbouwverenigingen hun flats energieneutraal maken door te investeren in zonnepanelen, energieopslag in accu's in de wijk, of warmte ondergronds op te slaan. Hierbij kunnen ze meewerken aan de plannen van de gemeente Utrecht om alle stadswijken tot 2050 of zelfs al in 2030 [aardgasvrij](#) te maken. Vastgoedondernemers moeten ook alle nieuwbouw nul op de meter bouwen, met groene daken en zonne-energie. De gemeente zou meer aardwarmte moeten gebruiken om stadswijken te verwarmen, waar dit kan. Het Rijk zou de BTW op zonnepanelen af moeten schaffen, en de verhuurdersheffing terugdraaien, zodat woningcorporaties flatdaken vol kunnen leggen met zonnepanelen.

Werk

Werkgevers moeten meer werk creëren voor mensen met afstand tot arbeidsmarkt en investeren in om- en bijscholing, ook van mensen die nog niet in hun sector werken. De [gemeente](#) ondersteunt werkzoekenden al op verschillende manieren.

Industrie, innovatie, infrastructuur

Verschillende gesprekspartners deden suggesties voor innovaties die bijdragen aan de circulaire economie. Bedrijven en kennisinstellingen zijn de eerst aangewezenen om deze suggesties in praktijk te brengen, gesteund door de overheid. Sommige producten of diensten zijn al in ontwikkeling. Het gebruik van afval als grondstof werd verschillende malen genoemd. Tijdens de [Dutch Design Week](#) werden aansprekende prototypes gepresenteerd, zoals textiel van bananen- of mangoschillen. De vraag is wel hoeveel geld en partners hiervoor nodig zijn.

Fabrikanten zouden meer repareerbare en recyclebare producten op de markt moeten brengen. Een aantal bestaande voorbeelden van goede praktijken verdienen navolging. Bijvoorbeeld: verkoop een aantal wasbeurten, waarbij de machine eigendom blijft van de fabrikant. Deze heeft dan belang bij een

zo duurzaam mogelijk product. Bedrijven zouden ook meer moeten investeren in de ontwikkeling van afbreekbaar plastic, en dit breder moeten toepassen.

Ongelijkheid verminderen

De gemeente zou actiever moeten communiceren over duurzame regelingen voor mensen met laag inkomen, en relatief meer subsidie geven voor duurzaamheid aan mensen met laag inkomen. Alle overheden en sociale partners moeten zich sterker inspannen om kinderarbeid uit te bannen en fair trade te bevorderen.

Duurzame stad

Suggesties om de stad te verduurzamen gingen vooral over groentetuintjes en openbaar groen in de stad. Uit de gesprekken bleek een breed gedeelde behoefte aan mogelijkheden om zelf te tuinieren en zelf groenten te verbouwen. Er zijn volkstuincomplexen in de stad, maar daarvoor zijn wachtlijsten en de huur is soms te hoog voor mensen met een laag inkomen. De gemeente of grondeigenaren zouden meer volkstuincomplexen in moeten richten, en bestaande complexen zeker niet [sluiten](#). Het is niet duidelijk of volkstuintuinen voldoende toegankelijk zijn voor mensen met een laag inkomen. Sommige gesprekspartners vroegen zich af of je ook gifvrij groenten kunt verbouwen op daken of in openbaar groen. Zijn de effecten van luchtvervuiling, hondenpoep, etc. voldoende in kaart gebracht? Uit verschillende gesprekken rees de suggestie op van een mogelijk vervolginisiatief: Zoek uit of en zo ja, hoe corporaties hun bewoners met een verwaarloosde tuin kunnen koppelen aan buurtbewoners met groene vingers die een moestuin onderhouden en de opbrengst delen.

Onderzoekers aan Universiteit of Hogeschool zouden meer onderzoek kunnen doen naar deze vraag: Hoe organiseer je belasting op de informele economie? Waar ligt de grens tussen vrijwillig klussen voor minima en zwart werken? Als hier al aan gewerkt wordt, bijvoorbeeld in het [Sustainable Finance Lab](#) aan de UU, zouden de bevindingen hiervan meer gedeeld kunnen worden met burgers.

Onze gesprekspartners hadden ook een paar concrete suggesties voor verbetering van bestaande regelingen op het gebied van openbaar vervoer en afvalverwerking. De gemeente kan de bestaande U-Pas voor OV waarbij mensen tot 70 euro per jaar gratis kunnen reizen vervangen door een kortingskaart (b.v. 50%), of vrij reizen met stadsbus in daluren. De NS kan het Duitse voorbeeld volgen waarin mensen [voor 9 euro in juni-augustus 2022](#) onbeperkt met regiotreinen kunnen reizen tijdens daluren, of gratis dagtochten met de trein aanbieden aan mensen met een laag inkomen. De gemeente kan het aanbieden van [grofvuil](#) makkelijker maken, ook voor mensen met migratieachtergrond, en mensen meer betrekken bij afvalscheiding in plaats van het nieuwe systeem van na-scheiding.

Consumptie en productie

Supermarkten moeten duurzame keuzes zichtbaarder maken, en zeker geen kleinere porties met relatief meer verpakking verkopen: dit is oneerlijk en niet duurzaam. Meer winkels zouden plasticvrij winkelen mogelijk moeten maken.

De bestaande wasserettes moeten laten zien hoe duurzaam het is vergeleken met eigen wasmachines. Woningcorporaties en wasserettes kunnen gezamenlijke wasruimten per flat of buurt inrichten, die dichterbij zijn dan de bestaande wasserettes.

Scholen of buurthuizen kunnen regelmatig statiegeld op verpakkingen inzamelen voor een goed doel, en festivals zouden alle wegwerpbekers moeten vervangen door een duurzaam alternatief.

De politiek moet de meest vervuilende bedrijven sluiten, de overgang naar de circulaire en gifvrije economie stimuleren en kinderarbeid uitbannen.

Sociale partners moeten werken aan een betere prijs-kwaliteitverhouding van producten. Er zijn innovatieve oplossingen nodig zodat duurzaam goedkoper wordt. Is het bijvoorbeeld mogelijk om nieuwe en betaalbare duurzame kleding te produceren?

Klimaatactie, Vrede, justitie en sterke publieke diensten

Sommige gesprekspartners vonden dat de EU meer moet investeren in lokale duurzame oplossingen. De EU en het rijk moeten strengere wetgeving invoeren en meer belasting heffen op vervuilende activiteiten zoals vliegen.

Partnerschap voor de doelen

De gemeente en corporaties zouden regelingen voor vergroening toegankelijker moeten maken en aanvragers ontzorgen. Combineer bijvoorbeeld de invoering van een [tegeltax](#) met hulp om je tuin te vergroenen. Haal zeker geen groen meer weg uit tuinen of wijken. Verlaag de drempel van het initiatievenfonds, laat mensen instappen op initiatieven van de gemeente.

Conclusies en vervolginiciatieven

Uit de gesprekken met bezoekers van buurthuizen en buurttuinen bleek dat veel mensen al duurzaam leven en elkaar daarbij ondersteunen in de wijk. Voor mensen met een smalle beurs liggen vooral besparing van energie, gebruik van fiets of openbaar vervoer, zuinig zijn op spullen en afval verminderen binnen bereik. Het bestaande aanbod van de gemeente en sociale partners om armoede te bestrijden en duurzaam leven mogelijk te maken bleek zeker niet bij iedereen bekend. Lang niet iedereen heeft een computer of smart phone, en niet iedereen is voldoende taalvaardig om schriftelijke informatie in het Nederlands te begrijpen.

Een aantal suggesties voor nieuwe initiatieven moeten in het hoofdproject verder uitgewerkt worden door deelnemende partners. Studenten en vrijwilligers kunnen het draagvlak voor deze suggesties meten in gesprekken met mensen met een smalle beurs, en door korte enquêtes te verspreiden in buurthuizen en andere locaties. Studenten, vrijwilligers en onderzoekers kunnen integrale combinaties van duurzame en betaalbare producten, diensten en gemeentelijke regelingen bedenken en presenteren aan andere partners en in een filmpje. Studenten, ondernemers en professionals van de gemeente en maatschappelijke organisaties kunnen prototypes en concepten van duurzame en betaalbare producten of diensten ontwikkelen en via een filmpje presenteren. De gemeente, bedrijven en maatschappelijke organisaties moeten zich 11 november committeren aan vervolgprojecten om de ontwikkelde ideeën in praktijk te brengen.

Tip 1: Ondersteun duurzaamheidsambassadeurs in de buurten

Er bleek duidelijk behoefte aan meer laagdrempelige en gezellige voorlichting in buurthuizen of andere plekken waar mensen graag komen. Het is daarbij wel belangrijk dat deelname vrijwillig moet zijn, en niet belastend voor andere bezoekers. De studenten Social Work van de HU hebben daarom een voorlichting ontwikkeld, met een PowerPointpresentatie, folder en pub quiz, waarbij ze fair trade koffie en thee aanboden. Deze voorlichting hebben ze op 14 juni uitgeprobeerd voor zes bezoekers van het buurthuis Hart van Noord in Kanaleneiland. Deelnemers reageerden enthousiast. De folder en voorlichting kunnen ook op andere plaatsen aangeboden worden. Een aandachtspunt is wel dat het geselecteerde aanbod van de gemeente op de folder verwijst naar de website van de gemeente. Dit is niet voor iedereen toegankelijk.

Er was een duidelijke behoefte aan gezamenlijk leren hoe je duurzamer kunt leven in de eigen buurt. De gemeente kan investeren in een netwerk van Duurzaamheidsambassadeurs, die in samenwerking met mbo-scholen en andere onderwijsinstellingen opgeleid kunnen worden om buurtbewoners op een praktische manier voor te doen hoe je duurzaam kunt leven. Bestaande informele leiders in volkstuinen of buurthuizen kunnen uitgenodigd worden om deze trainingen te volgen. In elk geval is het belangrijk om nauw met hen samen te werken en zo de gemeenschap mee te krijgen. Ook organisaties zoals moskeeën, Youth for Christ en andere organisaties die al contacten hebben met mensen met weinig geld moeten hierbij betrokken worden. De gemeente en lokale media kunnen helpen om de duurzaamheidsambassadeurs in het zonnetje te zetten, bijvoorbeeld door een jaarlijkse prijs of serie interviews met duurzaamheidsambassadeurs.

Tip 2: Verbind koppels rond groentetuintjes

De vraag naar meer groentetuintjes kwam regelmatig terug in de gesprekken. Er zijn wachtlijsten voor bestaande volkstuintjes, en de kosten zijn soms te hoog voor mensen met een smalle beurs. De buurttuinen van Utrecht Natuurlijk kunnen een oplossing bieden voor sommige mensen die daar als vrijwilliger aan de slag willen, terwijl anderen misschien tevreden zijn als ze een stukje openbaar groen mogen beheren. Een suggestie is dat woningcorporaties misschien kunnen bemiddelen om vrijwilligers met groene vingers en huurders met een verwaarloosde of betegelde tuin die daarvoor open staan aan elkaar te koppelen. De vrijwilliger zou groenten kunnen verbouwen in de tuin van de huurder en ze zouden de opbrengst samen kunnen delen. In het hoofdproject kunnen studenten onderzoeken hoeveel vraag hiernaar is onder Utrechters met een kleine beurs. Tegelijk kunnen corporaties en maatschappelijke organisaties met betrokkenen overleggen of en hoe dit initiatief in praktijk gebracht zou kunnen worden.

Tip 3: Subsidieer biologische boodschappen

Ook mensen met een smalle beurs willen wel duurzame producten kopen, maar die zijn vaak duurder dan niet-duurzame producten. Een suggestie was dat de gemeente en/of sociale partners mensen tot 125% van het minimum een maandelijkse tegoedbon voor duurzame producten kan geven, die ze vrij kunnen besteden in de stad. In het hoofdproject kunnen studenten de behoefte onder de doelgroep peilen, en in co-creatie met de doelgroep een bedrijfsplan maken hoe zo'n tegoedbon in praktijk gebracht kan worden en welke partijen daaraan mee zouden willen en kunnen werken.

Tip 4: Maak openbaar vervoer toegankelijker

Veel mensen fietsen en wandelen naar afspraken in de stad, maar niet iedereen is zo mobiel. U-pas houders kunnen tot 70 euro per jaar op hun OV-chipkaart zetten. Een suggestie was om dit tegoed om te zetten in een kortingskaart voor het OV. Daarnaast zou de NS gratis dagtochten of vrij reizen met stoptreinen voor een laag bedrag aan kunnen bieden aan mensen met een smalle beurs. In het hoofdproject kunnen studenten de behoefte onder de doelgroep peilen en in overleg met de gemeente, vervoerbedrijven en de doelgroep plannen ontwikkelen om kortingskaarten te realiseren. Ze kunnen ook aansluiten bij de proef van de provincie Utrecht waarin ouderen met alleen AOW vanaf 1 september 2022 een jaar lang tijdens daluren [gratis met bus, tram en buurtbus](#) van U-OV en Syntus Utrecht kunnen reizen.

Tip 5: Breng energieadvies in huis

Er zijn al verschillende regelingen van de gemeente Utrecht, woningcorporaties en sociale partners om burgers te helpen hun huis te verduurzamen. De energiebox en verschillende subsidies zijn vooral bedoeld voor huurders. Uit onze gesprekken bleek dat veel mensen behoefte hebben aan huisbezoek van een adviseur die ze helpt om hun huis op maat te verduurzamen en voorrekent hoeveel je daarmee

kunt besparen. Studenten kunnen de behoefte in kaart brengen en een bijbehorende dienst ontwikkelen, vergelijkbaar met “student aan huis” voor computerproblemen.

Tip 6: Investeer in zelfbewustzijn

Mensen met een smalle beurs hebben vaak weinig zelfvertrouwen en sommigen schamen zich voor hun armoede. Verschillende initiatieven proberen op een duurzame manier het zelfbewustzijn van de doelgroep te vergroten. Zo kleedt stichting Limoenz bezoekers aan met representatieve kleding in hun ‘transformatie-act’, en leert mensen zelf bijenwasdoekjes te maken. De kleding mogen ze houden. De act kan een aanvulling bieden op het bestaande aanbod van de kledingbanken en tweedehands winkels in de stad. In het hoofdproject kunnen studenten of vrijwilligers de behoefte aan dergelijke initiatieven onderzoeken, het bestaande aanbod inventariseren en in co-creatie nieuwe diensten ontwikkelen.

Bijlage 1: Medewerkers aan het onderzoek

Dr. Ineke Malsch is zelfstandig Utrechts techniekfilosoof, en directeur van [EthicSchool](#). Passie voor duurzaamheid drijft haar als professional in EU-projecten en als vrijwilliger in de Domstad. In Duurzaam Utrecht 2030 verenigt ze beide werelden. Met partners zoekt ze innovatieve oplossingen waarmee armere EN rijkere Utrechters bij kunnen dragen aan duurzame ontwikkeling. Daarom trekt ze het project [Duurzaam Utrecht 2030](#) - Leef duurzaam, ook met een smalle beurs.

Iris Brugman, Youssra Aissati, Rowena Beijer, en Lana Koster zijn tweedejaars studenten [Social Work](#) aan de Hogeschool Utrecht. Ze hebben meegewerkt aan dit onderzoek in het kader van de tweedejaars werkplaats sociale rechtvaardigheid, begeleid door docenten Toinette Loeffen en Alma Mustafic.

De volgende contactpersonen van locaties boden gastvrijheid en stelden ons in staat met bezoekers in gesprek te gaan: Dinie Hennevelt, Buurthuis Hart van Noord (Kanaleneiland), Britt Louter, De Nieuwe Jutter (Rivierenwijk), Beatriz Escalona Santa, Buurtwerkkamer Hart voor Leidsche Rijn, Yetunde, De Voorkamer (Lombok), Elly Wintjes en Tabea Winkler, Het Knooppunt (Lunetten), Alana de Zeeuw, Sterrenzicht (Sterrenwijk), Maarten van Deursen (Utrecht Natuurlijk), locaties Stadsboerderij de Hoge Woerd (Leidsche Rijn), Stadsboerderij Griftsteede (Griftpark). Hermen van Dorp van het Huis van Dominicus dacht mee over het project en bood gastvrijheid voor de training in duurzaamheid en gesprekstechnieken aan het begin van deze pilot, en Frans de Wolff van Comité Europadag Utrecht adviseerde over de uitvoering en nam deel aan een brainstorm bijeenkomst. We danken hen en alle anderen die ons project ondersteund hebben hartelijk voor de medewerking.

Bijlage 2: Draagvlak en samenwerking

Deze organisaties hebben tot nu toe medewerking of ondersteuning aan het project verleend of toegezegd:

EthicSchool /Malsch TechnoValuation

Huis van Dominicus

Comité Europadag Utrecht waarbij de Drie Utrechtse Kathedralen, Vredesorganisatie PAX en UPF-Nederland betrokken zijn

Hogeschool Utrecht, opleiding Social Work

HAS Hogeschool, opleiding Milieukunde

Knooppunt Lunetten

Buurtwerkkamer Hart van Leidsche Rijn

Hart van Noord, Overvecht

De Nieuwe Jutter, Rivierenwijk

Sterrenzicht, Sterrenwijk

De Voorkamer, Lombok

En verschillende locaties van Utrecht Natuurlijk

Mantel van Sint Maarten 2022

900 vrijwilligers project Protestantse Diaconie Utrecht

Stichting Limoenz

Social Impact Factory

Parochie St. Martinus Utrecht

Vrijwilligerscentrale Utrecht

Mediapartner DUIC

Stichting Kerk en Wereld

Katholieke Caritas Utrecht

Armoedecoalitie Utrecht

Awesome Utrecht (pitch 7 juni)

De projectleider is in overleg met meer organisaties over mogelijke samenwerking of ondersteuning van het project. Omdat het projectvoorstel voortkomt uit een aanbeveling van deelnemers aan een door de gemeente Utrecht gesubsidieerde activiteit (de workshop Duurzaam Utrecht 2030), is ze met de gemeente in gesprek over vervolgactiviteiten zoals dit projectvoorstel die bijdragen aan de Global Goals, waar ook de gemeente Utrecht zich voor inzet: [Wereldwijde duurzame ontwikkelingsdoelen \(Global Goals\) | Gemeente Utrecht](#).

Bijlage 3: Overzicht van duurzame oplossingen

Tabel 1: alle suggesties per Duurzame Ontwikkelingsdoel, en wie verantwoordelijk is voor de uitvoering.

Doel	Zelf doen	Buurt	Bestaand aanbod	Nieuwe oplossingen
Geen armoede	Tweedehands kleding en spullen kopen en weggeven. Kleding lang dragen. Zelf kleding of dekens maken. Duurzaam gemaakte kleding	Steun armen Klusjes doen Kleding en speelgoed-ruilbeurs, weggeefwinkel. Weggeefkast	Gemeente: steun voor minima Armoedecoalitie: netwerk, steun en lobby	Dilemma: subsidie of hoger inkomen voor minima gaat niet bij voorkeur naar duurzamere producten. Kostenbesparing werkt beter. Maatschappij: haal stigma van tweedehands en zuinigheid af: populariseer duurzaamheid.
Geen honger	Van overgebleven maaltijd een andere maaltijd maken (uitdaging) Aanbiedingen , eenpansmaaltijd, zelf groenten snijden Controleer of voedsel over datum nog goed is. Vraag doggy bag voor restjes in restaurant. Minder vlees eten. Lokaal eten.	Boodschappen of restjes ruilen Samen koken Eettafels Potluck diners. Tafeltje dekje	Voedselbank Too Good To Go app Straatdiner (SamSam kookt) Goedkope eettafels. Goedkope groenten van stadsboerderij.	Too Good To Go app: flexibelere afhaaltijden. Slimme verpakkingen: voedsel pas weggooien als het echt niet eetbaar meer is. Supermarkten: verkoop meer gezonde onbewerkte producten, aanbiedingen voor halve prijs i.p.v. 1+1 gratis. Restaurants: bied doggy bag aan. Overheid en sociale partners: begeleid mensen om betaalbaar gezond te leven (Hertsenberg) Gemeente/ sociale partners: maandelijks bon voor biologische producten (b.v. 30 euro)

<p>Goede gezondheid en welzijn</p>	<p>Fietsen en wandelen Planten in huis zetten Tomatenplantjes i.p.v. snoep voor avondvierdaagse. Laat kinderen meer buiten spelen.</p>	<p>Sportlessen, samen bewegen</p>		<p>Ziektekostenverzekering: verlaag eigen bijdrage voor minima, ook voor zelfzorgmedicijnen.</p> <p>Meer speeltuinen/tuinen waarin kinderen veilig buiten kunnen spelen.</p>
<p>Kwaliteitsonderwijs</p>	<p>Ouders: voed kinderen duurzaam op.</p> <p>Maak anderen bewust dat duurzaamheid belangrijk is (licht uit, ruim afval op, wees zuinig, etc.)</p> <p>Kies wat je leuk vindt om te leren.</p>	<p>Taallessen, cursussen in buurthuis (b.v. naailes, gezond betaalbaar koken, huishouden, klussen, creativiteit, etc.).</p> <p>Educatieve uitstapjes</p> <p>Duurzame challenges: 1 minuut douchen, etc.</p> <p>Duurzame burendag (wedstrijd tuintegels lichten, b.v.)</p> <p>Verspreid laagdrempelige aankondigingen van bijeenkomsten in wijkkrantjes (b.v. Hallo Lunetten).</p> <p>Bijeenkomsten over duurzaamheid van Utrecht/ Lunetten in Dialoog, in buurthuizen.</p> <p>Informeel gemeenschapsleiders/ MBO-docenten leren mensen praktische duurzaamheid</p>		<p>Duurzaamheids- onderwijs op basis, voortgezet en MBO/ HBO/ Universiteit, volksuniversiteit, etc.)</p> <p>Schooltuinen. Of zijn die er nog?</p> <p>Praktische les op school (koken, huishouden, tuinieren).</p> <p>Laat kinderen meedenken over duurzaamheid.</p> <p>Voorlichting: maak het shockerend en laat de echte kosten van niet-duurzame producten zien. Geef feiten: hoelang duurt het voor iets afgebroken is? Wat is je ecologische voetafdruk? Wat betekent het als je minder CO2 uitstoot?</p> <p>Meer specifieke voorlichting wat de meest duurzame keuze is in een bepaald geval.</p> <p>Gemeente/ scholen: leid duurzaamheids-ambassadeurs op voor de wijken. Ga zelf naar buurthuizen en in gesprek met</p>

		door het voor te doen. Bibliotheek: computer en internet gebruiken.		mensen. Neem ze op een waardige manier mee in duurzaamheid, leer van hun praktische ervaring. Bereik mensen zonder internet in het Nederlands of de moedertaal.
Schoon water en sanitair	Korter douchen. Ecologisch wasmiddel gebruiken. Douchewater opvangen voor plantjes etc. Kleine knop WC. Regenton.	Buren leren hoe je wasmiddel maakt van klimop.	Via de voedselbank worden waterbesparende douchekoppen uitgedeeld aan bezoekers.	Woningcorporaties: elk huishouden een eigen watermeter, dat stimuleert waterbesparing.
Betaalbare en duurzame energie	Minder lampen aan, spaarlampen gebruiken. Energie besparen Korter koken (broeiwarmte gebruiken). Minder TV, telefoon of tablet gebruiken. Elektrisch koken. Oplaadbare batterijen gebruiken. Trui of deken i.p.v. verwarming, gordijnen open i.p.v. licht aan	Help buurtgenoten hun huizen verduurzamen.	Gemeente: Energiebox, subsidies en energieadvies (b.v. zonnepanelen, isolatie) Portaal: huurders 25 euro voor energiebesparen de producten. Energiemaatschappij: groene stroom.	Portaal flats: lampen overdag uit, 's nachts met bewegingssensor. Woningbouwverenigingen: geef huurders meer keus voor goedkope nachtstroom. Woningbouwverenigingen: maak flats energieneutraal (zonnepanelen, energieopslag in accu's in de wijk, warmte ondergronds opslaan. I.s.m. plannen gemeente Utrecht om alle stadswijken tot 2050 aardgasvrij te maken. Alle nieuwbouw nul op de meter, met groene daken en zonne-energie. Gemeente: gebruik meer aardwarmte om stadswijken te

				<p>verwarmen, waar dit kan. Subsidie op oplaadbare fietslampjes. Zonnepanelen boven lantaarnpalen.</p> <p>Rijk: Verkoop zonnepanelen zonder BTW. Draai verhuurdersheffing terug, zodat woningcorporaties flatdaken vol kunnen leggen met zonnepanelen.</p>
Waardig werk en economische groei	Denk na over welk werk bij je past.			<p>Werkgevers: meer werk voor mensen met afstand tot arbeidsmarkt. Investeer in om- en bijscholing.</p>
Industrie, innovatie en infrastructuur				<p>Afval als grondstof: Dutch Design Week prototypes (textiel van bananen- of mangoschillen). Hoeveel geld en partners zijn hiervoor nodig?</p> <p>Fabrikanten: breng meer repareerbare en recyclebare producten op de markt. Bijvoorbeeld verkoop een aantal wasbeurten, waarbij de machine eigendom blijft van de fabrikant. Deze heeft dan belang bij een zo duurzaam mogelijk product.</p> <p>Bedrijven: ontwikkel afbreekbaar plastic.</p>

<p>Ongelijkheid verminderen</p>	<p>Vermijd kinderarbeid, koop fair trade.</p>	<p>Help asielzoekers, minderheden</p>	<p>Gemeente: communiceer actiever over duurzame regelingen voor mensen met laag inkomen.</p>	<p>Gemeente: geef relatief meer subsidie voor duurzaamheid aan mensen met laag inkomen. Ban kinderarbeid uit. Bevorder fair trade.</p>
<p>Duurzame steden en gemeenschappen</p>	<p>Fietsen, OV gebruiken. Elektrische auto, deelauto.</p>	<p>Daktuin, eigen beheer openbaar groen. Straatvuil prikken. Samen in elkaars tuin werken, gezamenlijke moestuintjes. Tuin buren opknappen (buren of via NL Doet, stichting Present). Buurthuis: regelmatige rondvraag/bijeenkomst over tips voor duurzaam leven.</p>	<p>Volkstuinen en buurttuin, stadsboerderij (Utrecht Natuurlijk) Sedumdak op bushokjes, subsidie voor groen dak. U-Pas: 70 euro/jaar op ov-chipcard. Regiotaxi voor ouderen Er komen al meer openbare toiletten, waardoor mensen met gezondheidsklachten mobieler worden.</p>	<p>Gemeente: richt meer volkstuincomplexen in. Zijn volkstuinen voldoende toegankelijk voor mensen met een laag inkomen? Kun je ook gifvrij groente verbouwen op daken of in openbaar groen? Effect luchtvervuiling, hondenpoep, etc. Kunnen corporaties hun bewoners met verwaarloosde tuin koppelen aan buurtbewoners met groene vingers die een moestuin onderhouden en de opbrengst delen? Hoe organiseer je belasting op de informele economie? Waar ligt de grens tussen vrijwillig klussen voor minima en zwart werken? Gemeente: vervang U-Pas voor OV door kortingskaart (b.v. 50%), of vrij reizen met stadsbus in daluren. NS: volg Duits voorbeeld onbeperkt met regiotreinen tijdens daluren. Gratis dagtocht met trein</p>

				<p>voor mensen met laag inkomen</p> <p>Gemeente: maak aanbod grofvuil makkelijker, ook voor mensen met migratieachtergrond.</p> <p>Gemeente: betrek mensen meer bij afvalscheiding.</p>
<p>Verantwoorde consumptie en productie</p>	<p>Zeep i.p.v. shampoo (geen plastic flesje) Maak duurzame producten zelf (wasmiddel, groentetuin). Minder plastic. Hergebruik plastic verpakkingen, neem eigen verpakking mee naar winkel. Broodtrommel i.p.v. plastic zakjes. Koop grotere porties, op de markt, bij kaasboer, groenteman, etc. Scheid afval. Composteer GFT, maak wijn of azijn van fruitresten. Gebruik producten langer. Bedenk welke waarde je aan spullen hecht en kies goede</p>	<p>Markt en kaasboer, groenteman, etc. verkopen producten met geen of minder verpakking. Ouderen kunnen jongeren leren goed eten te koken, ook zonder vlees.</p>	<p>Koprol: snoep van fruitresten Repair cafés Wereldwinkel verkoopt mooie duurzame en eerlijke producten. Sommige fabrikanten leveren repareerbare apparaten (b.v. FairPhone), maar vaak wel duur. Sommige winkels verkopen opgeknapte "tweede kans" producten, of licht in plaats van lampen.</p>	<p>Winkel plasticvrij Gezamenlijke wasruimten per flat/buurt, dichterbij dan wasserettes. Wasserettes: laat zien hoe duurzaam het is vergeleken met eigen wasmachines.</p> <p>Politiek: sluit de meest vervuilende bedrijven, en stimuleer de overgang naar de circulaire en gifvrije economie. Ban kinderarbeid uit.</p> <p>Statiegeld op verpakkingen inzamelen voor goed doel (b.v. i.s.m. school).</p> <p>Festivals: vervang wegwerpbekers door duurzaam alternatief.</p> <p>Betere prijs-kwaliteitverhouding van producten. Hoe kan duurzaam goedkoper worden?</p> <p>Meer duurzame keuze in supermarkt. Geen kleinere porties met relatief meer verpakking verkopen: oneerlijk en niet</p>

	<p>kwaliteit spullen die lang meegaan die bij je manier van leven passen.</p>			<p>duurzaam. Maak duurzame keuze in winkel zichtbaarder.</p> <p>Nieuwe en betaalbare duurzame kleding – kan dat?</p>
<p>Klimaatactie</p>	<p>Niet vliegen, minder autorijden, geen auto</p>		<p>Fietsen huren kan op steeds meer plaatsen in de stad.</p>	<p>Belasting op vliegen, kerosine.</p>
<p>Vrede, justitie en sterke publieke diensten</p>				<p>EU: investeer in lokale duurzame oplossingen.</p> <p>Strengere wetgeving, meer belasting op vervuilende activiteiten, b.v. ook op kerosine.</p>
<p>Partnerschap om doelstellingen te bereiken</p>	<p>Jongeren: leer van ervaren mensen goed samen te werken en elkaar (on)gevraagd te helpen. Ouderen: ga met jongeren in gesprek en neem de tijd om elkaar te leren kennen.</p>	<p>Vrijwilligerswerk. Verschillende organisaties en religieuze gemeenschappen zijn al actief onder mensen met weinig geld, zoals de moskee in Hoograven, het Huis van Licht in Kanaleneiland, en Youth for Christ. De bezoekers van andere moskeeën (Ulu, Omar al Faroek). De huurdersverenigingen van Portaal, Bo-ex en Mitros zijn ook goede partners.</p>	<p>Initiatievenfonds, gemeentelijke regelingen ondersteunen vrijwilligerswerk</p>	<p>Gemeente en corporaties: maak regelingen voor vergroening toegankelijker en ontzorg aanvragers. Combineer tegeltax met hulp om je tuin te vergroenen. Haal geen groen meer weg uit tuinen of wijken.</p> <p>Verlaag de drempel van het initiatievenfonds, laat mensen instappen op initiatieven van de gemeente.</p>